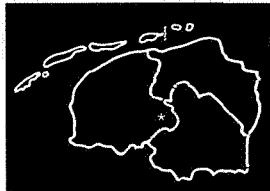

In vogelvlucht

De Schaopedobbe bij Elsloo

Tekst en foto Paul Paris

Het landschap in Frieslands zuidoosthoek tussen Appelscha en Oosterwolde is wellicht het meest on-Friese dat je je kunt voorstellen. Hier, dicht bij de provinciegrens met Drenthe, lijkt het landschap typisch Drents: heidevelden met hier en daar zandverstuivingen, omzoomd met bossen die grenzen aan aardappel- en maïsakkers. Dankzij de kleinschalige en individuele ontginning door boeren zijn de woeste gronden nooit geheel in akkers omgezet. De uitgestrekte Kale Duinen van Appelscha en het kleinere gebied rond de Schaopedobbe zijn thans bijzondere natuurgebieden die ook een duidelijk recreatieve functie hebben. Met de ligging van de Schaopedobbe - zo genoemd omdat vroeger in dit meertje de schapen voor het scheren gewassen werden - is bovendien iets merkwaardigs aan de hand. Op de luchtfoto is namelijk te zien dat de dobbe op een heuveltje ligt en dat het omringende terrein duidelijk lager ligt. Het water met de fraaie indigo tint is dan ook geen grondwater, maar hemelwater dat zich op een ondoorlatende bodemlaag verzamelt. Eigenlijk is dit niets anders dan het bekende verhaal van de omkering van het reliëf. In vroegere eeuwen heeft hier een aanzienlijk kaal stuifzandlandschap met heidevelden gelegen dat vrij intensief beweid werd met schaapskuddes. De schapen hielden het zand open en in de lagere terreingedeelten -

zoals bij de Schaopedobbe - verzamelde zich water. Rond het meertje was het terrein ook vochtiger en handhaafde zich een gesloten vegetatiedek. Elders, waar dit beschermende dek ontbrak, bleef het zand stuiven en woei het ver weg waardoor de oorspronkelijk hoger gelegen terreingedeelten steeds lager kwamen te liggen, met als eindresultaat het merkwaardige beeld van de foto als een omgekeerde wereld: hoog is nat en laag is droog.

De geïsoleerd liggende Schaopedobbe krijgt zijn water uitsluitend van regenwater dat nog vrij voedselarm is. Zeldzame waterplanten als waterlobelia en wolverlei gedeien er daardoor goed. De laatste jaren is door neerslag van zure regen en doorgaande verlanding het milieu in de dobbe eigenlijk te voedselrijk geworden. Vijf jaar geleden is daarom door de terreinbeheerder, It Fryske Gea, de bijna geheel met pitrus dichtgegroeide dobbe van bijna alle waterplanten ontdaan. Een riskant karwei omdat beschadiging van de ondoorlatende laag het einde van de dobbe had betekend. Door zorgvuldig werken is deze ingreep goed afgelopen. Bij dit project is de Universiteit van Nijmegen betrokken die de verzuring van het terrein nauwkeurig volgt. Met het oog hierop zijn enkele proefveldjes aangelegd. Rond de dobbe liggen heidevelden, zowel droge als natte. Opvallend is dat dit één van

de weinige heideterreinen in Noord-Nederland is die weinig vergrast is. Met name de kraaiheide is hierdoor goed ontwikkeld. Ook roofvogels komen hier veel voor; buizerd, boomvalk, torenvalk en havik broeden er. Het voorkomen van amfibieën is hier natuurlijk niet vreemd aan. Op drassige plaatsen vinden we de pad, de heikikker, de hagedis en soms zelfs de adder. Variatie genoeg. Geen wonder dat It Fryske Gea er alles aan doet dit te behouden en waar mogelijk uit te breiden. Onlangs zijn daarom enkele akkers, die als wiggen in het terrein lagen, 'terug ontgonnen' en omgezet in schrale zandgronden. Een andere beheersmaatregel is het tegengaan van boomopslag. Berken en vooral de Amerikaanse vogelkers worden consequent bestreden. Dit komt vooral ten goede aan het oostelijker gelegen - nog steeds open zijnde - stuifzandgebied. De aldaar liggende blankwitte stuifduintjes zijn voor de Stellingwerfers een geliefde recreatie bestemming. Bij deze 'witte bargies' liggen tevens fraaie veldjes rendier- en bekermossen. Om rust voor broedende vogels en amfibieën te garanderen zijn de terreinen rond de Schaopedobbe van 15 maart tot 1 juli gesloten. De rest van het jaar is er vrije toegang door de gemarkeerde wandelroute, waarvan de beschrijving verkrijgbaar is bij It Fryske Gea te Beetsterzwaag. Nb